

Észak-magyarországi kulturális és műemléki hírlevél

2007. április

IV. évfolyam, 4. szám

Bemutakozás

Hírlevelünk - a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal [Miskolci Irodájának](#) munkatársai és a Herman Ottó Tudományos Egyesület tagjai szerkesztésében - Észak-Magyarország megyei műemléki- és kulturális eseményeinek bemutatására törekszik. Rövid információkat, híreket közlünk régiókról és mindarról, ami az Önök érdeklődésére számot tarthat. Megjelenése minden hónap második felében várható.

Természetesen kérdéseiket, témafelvetéseiket örömmel várjuk az alábbi e-mail címekre:

h.o.t.e.@freemail.hu

hil.di@freemail.hu (Hajdú Ildikó)

Ugyanezen címen Ön és ismerősei bármikor fel- vagy bánatunkra akár le is jelentkezhetnek hírlevelünkről.

Megrendelése ingyenes, kérjük adja tovább hírét ismerőseinek.

Kedves Olvasóink!

A Herman Ottó Tudományos Egyesület a civil szervezetek szabályai szerint „felnőttkorba lépett”. Két teljes év működés után immár pártfogói segítségét kérhetjük mindazoknak, akik nyomon követve eddigi tevékenységünket szívesen biztosítanának minket támogatásukról és jószándékukról személyi jövedelemadójuk 1%-ának az Egyesület számára való eljuttatásával.

Két legismertebb munkánk e Hírlevél és a Műemléki beszélgetések című rendezvénysorozat. Mind az elektronikus formában olvasható Észak-magyarországi Kulturális- és Műemléki Hírlevél, mind a Miskolci Herman Ottó Múzeumban havonta megrendezett Műemléki beszélgetések a 2007-ben a negyedik évébe lépett. Ezen hosszú idő bár korántsem volt mindig könnyű, lépéseinket a kezdetektől nyomon követő érdeklődők láthatták nemcsak szárnypróbálgatásainkat, hanem fokozatos fejlődésünket is, melynek eredménye az Önök által jelenleg olvasható hírlevél.

Azonban mint minden civil szervezetnek, Egyesületünknek is több lábon kell állnia a folyamatos működés érdekében, amelynek most léphettünk egy következő lépcsőfokára az 1%-os adófelajánlások segítségével. Ha Ön is szívesen csatlakozna támogatóink sorába, kérjük az alábbi adószámra juttassa el adományát, amelyet ezennel köszönünk mindenkinek és bízunk benne, hamarosan megismerhetik újabb érdekes ötleteinket.

Adószámunk:

18445671-1-05

Észak-magyarországi kulturális és műemléki hírlevél

2007. április

A TARTALOMBÓL...

<u>In Memoriam Ferenczy Károly</u>	3
<u>A hónap műemléke</u> Tolcsva, Szirmai-Waldbott kastély (<i>Gál-Mlakár Viktor</i>)	4
<u>A hónap műtárgya</u> Nemesbikk, Református templom orgonája (<i>Hajdók Judit</i>)	5
<u>Hírek</u> Kiss Imre: Jártomban-keltemben. Természetfotó kiállítás	6
Felhívás érdekes épületek megnyitására	6
A Műemléki Világnap kitüntetettjei	7
Állásfoglalás – Elfogadta a Műemléki Világnap civil fóruma	9
„A pálos rend építészeti öröksége” Fotókiállítás	9
<u>Aktuális rendezvények, konferenciák</u> Grellan Rourke: Dublini Temple Bar városnegyed rehabilitációja, előadás	10
Castrum Bene Egyesület XIII. Vándorgyűlése	10
A vasművesség évezredei a Kárpát-medencében	11
A magyar honfoglalás és államalapítás kora régészeti kutatásainak újabb eredményei Konferencia	12
Harangtörténeti Ankét	12
„Suba-lyuk – Neandervölgyi ősember a Bükkben” tudományos emlékülés, terepbejárás	12
Perlaki János: Ólomabalak kiállítás	14
Gömör-Tornai Fesztivál	14
<u>Könyvajánló</u> A bibliás Rákócziak (<i>Hajdú Ildikó</i>)	15
<u>Aktuális Pályázatok</u> Pályázati Felhívás az Irodalmi Rádió 2007. évi hangzó és nyomtatott kiadványsorozataiban, rádióműsoraiban, felolvasóestjein, netköteteiben való megjelenésre	16
<u>Impresszum</u>	17

Észak-magyarországi kulturális és műemléki hírlevél

2007. április

IN MEMORIAM FERENCZY KÁROLY

Carlo

2007. március 11-én, életének 82. évében, szívrohamban elhunyt Ferenczy Károly, Ybl-díjas építész. A gyászjelentés megjelenésének idején már el is helyezték hamvait, kívánsága szerint csendben, a család óbudai sírjába. Élete majdhogynem átívelte a XX. századot, országhatárokat mindenképpen, hiszen Milánóban született, és bár mindvégig Magyarország volt a hazája, Bécsben, turistaként érte a halál. Méltó befejezése egy stílszerű életnek: egy Caravaggio kiállítás és egy Mozart hangverseny után, kihunyó tekintetével utolsó képként a Stephanskirche kőcsipkeit őrizve.

Pályája a Budapesti Műszaki Egyetem Építészettörténeti Tanszékén indult, hamarosan azonban az Országos Műemléki Felügyelőség építészete lett, ahol évtizedeken keresztül tervezte és vezette az akkori idők legjelentősebb műemléki helyreállításait. Az ő nevéhez fűződik a siklósi vár, a pécsi barbakán, a sárospataki vártemplom helyreállítása, a pécsi, egri, érdi török műemlékek sora, és közel egy évtizedet töltött Miskolcon, a Diósgyőri vár műemléki tervezőjeként.

Az általa végzett műemléki helyreállítás módszere Diósgyőrben (is) a teljes feltárás mellett a részleges helyreállítással egybekötött romkonzerválás volt. A restaurálás az eredeti felületek maximális megtartására, az előkerült eredeti faragványok visszahelyezésére törekedett. A romkép, a festőiség romantikájának megőrzése mellett méltányolta annak az „értelmes” közönségnek az igényét, mely a vár eredeti építésére, vagy építési korszakaira jellemző alaprajzokat, építészeti részleteket összefüggéseiben is látni kívánta, hiszen „...A látogató nem idióta!”

A műszakilag szükséges kiegészítéseket, rekonstrukciókat következetesen a műemléki falak anyagától elütő vasbetonból tervezte. Így a rondella teljes héjazatát, és a nyugati oldalon ívelő hidat, melyek a legtöbb vitát váltják ki az utóbbi időben, annak ellenére, hogy a korabeli szakma a legkiemelkedőbb romhelyreállításnak nevezte Diósgyőrt. Magunk munkájából is tudjuk, hogy vannak részletek, amelyeket másodsor talán már nem úgy csinálnánk, ahogy előszörre. Mégis megnyugtató, hogy a természet és az ember által évszázadok óta folytatott pusztítás és rombolás megállt: a műemlék megmenekült. „Annyi bizonyos, hogy a vár pusztulását sikerült megállítani, s így a jövő nemzedékei is megismerhetik múltunknak ezt a patinás emlékét” írta még 1961-ben, és mindvégig kitartott tervezői elképzelései mellett.

Ő, aki az évszázadok mélyét kutatta, hallatlanul modern nézeteket vallott napjaink építészetéről. Maga is Miskolc modern lakótornyában, a Szentpéteri kapui 17 emeletes házban lakott. Szigorú rend vette körül az általa tervezett minimalista bútorokkal, plafonig érő beépített könyvespolcokkal, és rengeteg barát, kolléga, művészek, fiatalok, mindenekelőtt beszélgetőtársi, emberi minőségükben. Így ismertem meg, zöldfülű egyetemistaként 1973-ban, amikor a diósgyőri városközpont épület-beruházásának járulékos pénzéből sor kerülhetett az egykori pálos kolostor kutatására. Ez volt az az időszak, amikor a műemléki tervező valóban teret kapott a várostervezésben is: bár a kolostor akkor feltárt falai újra a zöld fű alatt várják a jobb időket, megtorpant a tízemeletes szalagház sor, és az Árpád utca ezen szakaszán „megállt az idő”. Csak a műemléki területen túl pötytyözi néhány toronyház a tájat. Nem valósult ugyan meg a turistacentrum terve, mely a majorsági épületeken kívül jó célra hasznosította volna az egykori malmot, a pálosok pajtáját, a Baráthegyen lévő pincét és prэшázat, de először mondatott ki, hogy a történelmi Diósgyőr nem csak a kővárat jelenti.

A 60-as évek végén megvolt a lehetőség, sőt a pénzösszeg a vár körüli rekonstrukcióra is: mindenből már csak a vár bejárata előtti hatalmas tereprendezés, a Déryné-ház Diósgyőri Vármúzeummá való alakítása vált valósággá, hiszen a műemlék megmentésén túl cél volt az előkerült leletanyagok a helyszínen való megőrzése, bemutatása, hogy a látogató betekintést kaphasson az egykori életről, miközben a vár megőrzi keletkezése és kialakulása korának atmoszféráját, múltbeli megjelenésének varázsát.

Észak-magyarországi kulturális és műemléki hírlevél

2007. április

A HOM Régészeti Adattára őrzi a műemlékekre vonatkozó dokumentációs anyagon kívül azt a kiterjedt levelezést is, mely az akkori Városi Tanács, a Miskolci Tervező Vállalat és az OMF képviselője között zajlott. A levelezés megszakadt, a folyamatban lévő ügyek csakúgy, amikor Carlo visszatért Budapestre. Néhányszor még találkoztunk Diósgyőrben: átható, porcelánkéek, vesékgig hatoló tekintete volt, mindent tudni akaró, számonkérő, következetes tekintet. Nem volt könnyű ember. Legyen most könnyű neki a föld.

(Lovász Emese)

TANULMÁNYOK

Tolcsva, Szirmai-Waldbott kastély

Tolcsva belterületén, a Kossuth utca 35-37. szám alatt található közel 2000 m²-es egykori kastély 1973 óta a település általános iskolájának ad otthont. Tulajdonosa a 18. században a Szirmai család, míg a 19. század közepétől az itt birtokos Waldbott família. Az L alaprajzú épület észak-déli irányú hosszabbik szárnyának középtengelyében kapott helyett a timpanonnal és oszlopokkal övezett bejárat, mely egy szintén oszlopokkal szegélyezett ovális térbe vezet. Innen déli irányba nyílik az épület ma már egyetlen reprezentatív helyisége, a több mint 100 m² alapterületű nagyterem.

A belső falfelületek teljes egészében fával burkoltak. A helyiségben az iskola könyvtára kapott helyett, de Borovszki Samu leírásából tudjuk, hogy a nagyterem a 19. században is ugyanezt a funkciót töltötte be. Az itt elhelyezett képeken a Waldbott család történeti szereplését követhetjük nyomon.

A kastély építéstörténete pontosan még ma sem tisztázott. Történeti kutatások alapján a birtokos Szirmai család a 18. század elején több szőlővel és házzal is rendelkezett Tolcsván. Szirmai András naplójából ismert adat, hogy első tolcsvai házát bizonyos „Hegymeghiné Aszmtul” vásárolja 1701-ben. 1702-1707 között több házrészt is vásárol, de egy 1708-as kimutatásból értesülünk arról is, hogy kúriával, azaz rezidenciával csupán „Pazdics, Rákócz, Nagy Mihallj (még épülő), Topolljóka, Petrócz, N.-Tarna” településeken rendelkezik. Szirmai András bátyja, István 1711-ben bekövetkezett halála után, András fiára hagyta tolcsvai megégett házát és több szőlőjét.

A következő évben meginduló építkezések nagysága engedi sejtetni, hogy az örökölt ház maga a kastély lehetett. Ekkor az épület befedésére 40 pár szarufát, 116 szálfát és 25.000 zsindeletet használnak fel. Az ugyanitt feltüntetett 400.000 db téglavéleményem szerint nem a tolcsvai kastélyba került beépítésre, mivel a 2004 telén elvégzett szondázó falkutatás során kőből felhúzott falakat találtunk, a kastély legtöbb részén.

Az I. katonai felmérésen (1784) a középkori eredetű római katolikus templomtól délre egy fallal kerített épületcsoport van jelölve. A kerítésen belül három, önmagában álló épület vehető ki. Két épület egymás mögött az utcával párhuzamosan, egy az utca frontjából visszavonva, arra majdnem merőlegesen helyezkedik el. Az épületcsoport zártsága miatt feltételezhetjük, hogy itt a bemutatott egytraktusos kastélyt ábrázolhatták.

Észak-magyarországi kulturális és műemléki hírlevél

2007. április

Az 1820-30-as években a kastély a Waldbott család kezébe került. Ekkor kerülhetett sor klasszicista stílusú átépítésére. A II. katonai felmérésen (1856-60) szintén kivehető egy nagyobb, de csupán részben elkerített terület, mellyel a Sziramaiak egykori kastélyát és környezetét azonosíthatjuk. A terület közepén az utca frontjáról visszahúzva, de azzal párhuzamosan egy hosszabb, az ábrázolás alapján több tagból álló épület folytja látható. Ez megegyezik a ma is álló kastély főtengegyével. Azonban az ábrázoláson a központi épület mellől hiányzik az arra merőleges, és ma is fennálló északi szárny. Illetve egy épület jelölve van, csak a déli oldalon, és a térkép alapján nincs kapcsolatban a központi épülettel. Feltételezhetjük, hogy felmérési hiba állhat a pontatlan ábrázolás hátterében.

Ezen adatok alapján az átépítésre és nagyobb bővítésre valamikor a 19. század első felében, valószínűleg a Waldbott család birtokba kerülése után kerülhetett sor. Ezt támasztja alá az elvégzett falkutatás is, mely során megállapíthattuk, hogy az északi szárny egybeépült a főépület azon részeivel, melyek a bejárat és hozzá kapcsolódó részekhez lettek másodlagosan hozzátoldva. Az épület szerkezetén a 20. században már nem változtattak.

(Gál-Mlakár Viktor)

A HÓNAP MŰTÁRGYA

Nemesbikk, Református templom – orgona

Az orgonát a komáromi Sachs (Sax, Schack) János „polgári orgonacsináló” építette 1839-ben a lévai református templomba. Nemesbikkre 1909-ben vásárolta az énekkar 800 koronáért.

A homlokzati ón sípokat az I. világháborúban rekvirálták. A hiányt a későbbiekben az általános gyakorlat szerint horgany sípokból pótolták.

A hangszer egymanuálos, 8 regiszteres, pedálos. Tizenkét hangos rövidoktávós pedálműve bár erőt ad a hangzásnak, nincs kiépítve a szokásos basszus-mélységben. Az orgona gépezete mechanikus csúszkaladás szerkezet. Az orgonaház mögött külön ládában áll a két ékfűvő, amelynek taposóit két személy (akár diák) működtette az 1977. évben vásárolt motor beépítéséig.

A hangszer a klasszikus kori magyar orgonaépítészetet képviseli, amely a kiépített principál-karral a hangszín-összeállításban (diszpozícióban) a barokkra utal vissza.

Az orgonaház klasszicizáló. A közép felé csökkenő magasságú homlokzati sípmezőket gazdagon tagolt, golyvázott párkányzat koronázza, amelyet vázák, illetve középen egy líra díszít.

(Hajdók Judit)

Kiss Imre: Jártomban-keltében
Természetfotó kiállítás

KÖH Pincegaléria
Budapest, Táncsics M. u. 1.
2007. május 18-ig

FELHÍVÁS ÉRDEKES ÉPÜLETEK MEGNYITÁSÁRA

Idén is sor kerül az Európa-szerte népszerű
Kulturális Örökség Napjai
hétvégére, melynek időpontja:

2007. szeptember 15-16.
szombat-vasárnap

Központi témaként **HAZA ÉS HALADÁS** címmel a reformkor és a klasszicizmus építészetére szeretnénk ráirányítani a figyelmet, de MINDEN MÁS HELYSZÍN csatlakozását szívesen vesszük.

Kiemelt nemzeti évfordulókhoz csatlakozási lehetőségek 2007-ben: Batthyány Lajos, Kodály Zoltán, Esterházy János, Árpád-házi Szent Erzsébet stb.

Amennyiben nem ismeri a Kulturális Örökség Napjai című rendezvényt, a bővebb tájékoztatót és a jelentkezési lapot hírlevelünk szerkesztői kérésére eljuttatják Önhöz, de tájékozódhat a www.oroksegnapok.hu honlapról is!

Észak-magyarországi kulturális és műemléki hírlevél

2007. április

A műemlékvédelem nemzetközi világnapját itthon a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal és intézményei is rangos eseményekkel ünneplelték meg. A nap fókuszában a műemlékvédelem területén dolgozó-működő civil szervezetek és a „hivatalos” műemlékvédők, intézmények közötti együttműködési lehetőségek és formák fejlesztése állt. Emellett sor került – a hagyományoknak megfelelően – a miniszteri elismerések átadására is, illetve az újonnan védett épületeken a „Műemlék” táblák elhelyezésére.

Az alábbiakban a Műemléki Világnap során kitüntetett személyeket és intézményeket ismertetjük. A szerkesztősega nevében ezúton is gratulálunk az elismerésekhez.

A Műemléki Világnap kitüntetettjei

A műemlékvédelemért Forster Gyula-díj

Dr. Krahling János okleveles építészmérnöknek, a BMGE Építészettörténeti és Műemléki Tanszéke docensének, volt dékán-helyettesének a magyar műemlékvédelem területén kifejtett gazdag oktatói, kutatói, tervezői és publikációs tevékenységéért, valamint a hazai műemlékek és a műemlékvédelem nemzetközi elismertetéséért végzett munkásságáért.

Hulyák Anna Ybl Miklós-díjas építészmérnöknek, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal Felügyeleti Igazgatósága volt városrendező szakreferensének a történeti épületek helyreállítása és a városléptékű műemlékvédelem területén kifejtett tevékenységéért.

Olajos Csaba volt főépítésznek Borsod-Abaúj-Zemplén megye, illetve az észak-magyarországi régió épített környezete megőrzése érdekében végzett sokoldalú gyakorlati és elméleti munkássága, a tájházak hálózatának kialakításában és a világörökségi helyszín Tokaj-hegyalja építészeti és táji értékeinek védelmezésében játszott szerepe elismeréseként.

A régészeti örökségért Schönvisner István-díj

Dr. Barkóczy László régész kandidátusnak, a magyarországi kulturális örökség hiteles és szakszerű megóvásáért, közreadásáért, népszerűsítéséért, valamint hazai és nemzetközi megismertetéséért kifejtett rendkívül jelentős tudományos munkásságáért.

Jósvainé Dr. Dankó Katalin régész-igazgatónak, a Magyar Nemzeti Múzeum sárospataki Rákóczi Múzeumának, illetve a monoki Kossuth Lajos Emlékmúzeumnak otthont adó műemlék épületegyüttesek példaértékű helyreállítása érdekében kifejtett közel két évtizedes kitartó szervező munkájáért és szakmai kutatói tevékenységéért.

A műemlékvédelemért Forster Gyula-émlékérem

Bihari Rihárd lelkésznek, aki az alacskai református gyülekezet vezetőjeként több éve lépésről-lépésre haladva óvja és helyreállítja templomukat.

A **Füzérért Alapítványnak**, amely évek óta sikeresen közreműködik a helytörténeti kutatások végzésében, a helyi hagyományok és nemzetiségi kultúra ápolásában, a falukép, tájkép és környezet védelmében, valamint a füzéri vár régészeti, állagmegóvási és helyreállítási munkáiban.

Dr. Anthony Gall ausztrál származású festőművésznak és okleveles építészmérnöknek, aki Kós Károly építészetének kutatása és publikálása mellett, az elmúlt évtizedben számos magyarországi és erdélyi, műemléki környezetben lévő új épület terveit készítette el.

Illés Sándor plébánosnak az egyházkerületébe tartozó templomok lelkiismeretes felújításáért.

Észak-magyarországi kulturális és műemléki hírlevél

2007. április

A Nyék-Kurucles Közhasznú Egyesületnek, amely 17 éves fennállása óta a Budapest II. kerület épített és természeti örökségének megismertetése, megőrzése, helyreállítása és védelme érdekében számos akciót indított.

Sebe ISTVÁNNAK, Magyarpolány volt polgármesterének, aki jelentős érdemeket szerzett a település kulturális örökségének megőrzésében, hazai és nemzetközi megismertetésében.

A régészeti örökségért Schönvisner István-emlékérem

Ackermann Kálmán pilisszentkereszti plébánosnak, ciszterci esperesnek a helyi régészeti emlékek megmentése és méltó megőrzése érdekében kifejtett harminc éves áldozatos tevékenységének elismeréséért.

Dr. Budai Aurél építészmérnök kandidátusnak a műemlékek hiteles megőrzése terén kifejtett több évtizedes tervezői, oktatói és publikációs tevékenységéért.

Harsányi Eszter és Kurovszky Zsófia okleveles festő-restaurátoroknak a régészeti leletek feltárása, konzerválása és bemutatása terén kifejtett eddigi közös tevékenységük és az általuk alkalmazott újító megoldások elismeréseként.

Harsányiné Vladár Ágnes Ybl-díjas építészmérnöknek Pannónia római kori építészeti emlékeinek megőrzése terén kifejtett több mint négy évtizedes kimagasló tervezői munkásságának elismeréseként.

A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal elnöke posztumusz Dercsényi Dezső Sajtódíjat adományoz Szilágyi A. János újságírónak.

ICOMOS Díj:

A győri Szent Ignác templom rekonstrukciójáért a főhajó hiteles és esztétikus helyreállításáért

A budapesti VI. ker Eötvös utca 13, volt Hatvani Deutsch palota, jelenleg Spanyol Királyság Nagykövetségének épületének építészeti- és műemléki helyreállításáért

A veszprémi Dubniczay-ház helyreállításáért

CITROM Díj:

Esztergomi Kanonoksor - Az értékeket semmibe vevő felújításért, továbbá a legkedvezőtlenebb hasznosításért.

Váci Főtér - A meglévő barokk értékeket semmibe vevő, és a hitelességet mellőző helyreállításért.

Nyírbátori Báthory kastély - A legfélrevezetőbb helyreállításért és a hasznosításért

A szerkesztőség nevében ezúton is gratulánunk minden

Észak-magyarországi kulturális és műemléki hírlevél

2007. április

ÁLLÁSFOGLALÁS

Elfogadta a Műemléki Világnap civil fóruma

A 2007. évi Műemléki Világnap alkalmából rendezett ünnepi eseményen az épített örökség megőrzése érdekében tevékenykedő civil szervezetek és a műemlékvédelem hivatásos művelői a szakmai és társadalmi tevékenység szerepével, eredményeivel, problémáival, valamint a további sikerek eléréséhez szükséges legfontosabb célok és teendők megfogalmazásával foglalkoztak.

Hazánk közel tizenkétezer egyedileg védett épülete, épületegyüttese, illetve területe, továbbá örökségünk több tízezer helyileg védett, illetve védendő értékének fennmaradása érdekében az illetékes állami intézmények és szervezetek, önkormányzatok, tulajdonosok, kezelők és a társadalom egészének összehangolt lépéssorozata szükséges.

A jelenlévők egyhangúan elfogadott álláspontja szerint az épített örökség, a műemlékek nem csupán a múlt emlékeinek számítanak, hanem a fenntartható helyi, kistérségi és regionális fejlesztések integrált részei, a turisztikai vonzerő növelésének és ezen keresztül új munkahelyek teremtésének eszközei, valamint a lakosság megtartó erejét fokozó erőforrások.

Ebből következően a fórum szükségesnek tartja, hogy

- a szabályozási tervek **figyelembe vegyék a települések történetileg kialakult szerkezetét, beépítési módját, intenzitását és egyéb örökségi értékeit;**
- az új településfejlesztések és beruházási tervek előkészítéseként **értékeltár készüljön;**
- a műemlékek felújítását, megőrzését szolgáló érvényes szakmai szabályok **egyértelmű jogi és pénzügyi szabályokkal egészüljenek ki;**
- a kormányzat az értékmegőrzést **megfelelő ösztönző és támogatási rendszerrel - például adókedvezménnyel - segítse.**

Budapest, 2007. április 18.

Észak-magyarországi kulturális és műemléki hírlevél

2007. április

AKTUÁLIS RENDEZVÉNYEK, KONFERENCIÁK

Grellan Rourke

elnök

ÍR ICOMOS NEMZETI BIZOTTSÁG

előadása

Dublini Temple Bar városnegyed rehabilitációja

A város-rehabilitáció egy sikeres példája

Helyszín: Magyar Kultúra Alapítvány

„Budavár” terem

Budapest, Szentháromság tér 1.

Időpont: 2007. május 2. 14.30

A CASTRUM BENE EGYESÜLET XIII. VÁNDORGYŰLÉSE

a Vas megyei Múzeumok Igazgatósága meghívására

Kőszeg, 2007. május 11-13.

ELOZETES PROGRAM

2007. május 11. Kőszeg erődítései

13.00-15.00

Bariska István: Kőszeg várainak és városának története

Benkhard Lilla–Mentényi Klára: Kőszeg városi vára és városerődítése

Zsoldos Attila: Kőszegi Henrik és cinkosai. Nyugat-Magyarország várai 1270-ben

15.00

A vár és a város megtekintése, majd autóbuzsós tanulmányút az Óházhoz, utána fogadás a Kőszegi-hegységben.

2007. május 12. Korai várépítészet a Nyugat-Dunántúlon

9.00-12.00

Dénes József: Nyugat-Dunántúl korai várépítészetének kutatástörténete

Gömöri János: Korai sáncvárak a nyugati határvidéken

Kiss Gábor–Zágorhidi Czigány Balázs: A várkutatások újabb eredményei Vasváron és környékén

Fekete Mária: Szentvid vára

Tolnai Katalin: Visegrád-Sibrik a középkorban

Ebédszünet

14.00-16.00

Feld István: A motték kérdése Magyarországon

Nikolaus Hofer: Hochmittelalterlicher Burgenbau im ostösterreichischen Flachland – Entwicklung und Erscheinungsbild im Spiegel archäologischer Quellen

Karin/Thomas Kühtreiber: Frühe Herrschaftsbildung und Burgen im südöstlichen NÖ.

Georg Tiefengruber: Frühe steierische Burganlagen und Motten

16.00:

Egyesületi közgyűlés

vacsora

2007. május 13. Autóbuzsós tanulmányút Vas megye váraihoz

Útvonal: Szentvid–Pinkaóvár (Burg, Ausztria) – Ják – Körmend – Vasvár – Döröske/Kastély–Sorkifalud/Zalak – Ikervár – Sárvár

Indulás: 8.00-kor Sárvárról, visszautazási lehetőség késő délután Szombathelyre, vagy utazás gyorsvonattal Győr, Budapest felé

Konferencia-felhívás

A vasművesség évezredei a Kárpát-medencében

Interdiszciplináris konferencia, Miskolc, 2007. június 12-13.

Az MTA VEAB Kézművesipar-történeti Munkabizottsága az Iparrégészeti és Archaeometriai Munkabizottsággal karöltve 2004-ben az *agyagművességről*, 2005-ben pedig az *erdő és a fa régészetéről és néprajzáról, a faipar múltjáról* rendezett közös konferenciát. A szervezőket az a szándék vezette, hogy az anyagi kultúra egy-egy ágáról régészek, történészek, néprajzosok, levéltárosok, anyagkutatók és restaurátorok részvételével megtartandó tanácskozások lehetőséget nyújtsanak az egyes tudományágak legújabb eredményeinek kölcsönös megismerésére, s erősítsék az interdiszciplináris szemléletet. E konferencia-sorozat 2007-ben a *vasművesség* témakörével folytatódik. A kovácmesterség tragikusan korán elhunyt kutatója, Bodgál Ferenc (1932-1972) születésének 75. évfordulója alkalmából a *Herman Ottó Múzeummal* közösen Miskolcon megrendezésre kerülő tanácskozáson elsősorban a különböző korok vasfeldolgozó iparát, és a vasból készült tárgyak világát szeretnénk a középpontba helyezni.

Annak érdekében, hogy a különböző tudományterületek művelői térben, időben és tematikában minél átfogóbb képet kapjanak, az eddigi eredményeket összegző előadásokat, illetve a lokális kutatásokat tágabb összefüggésbe helyező referátumokat várunk előadóinktól. Emellett fontosnak tartjuk újabb, megoldandó kérdések felvetését is. Ennek jegyében külön blokkot tervezünk – egyelőre “Ki tudja, mi ez?” munkacímmel – a kutatói-muzeológusi munka során megtapasztalt tárgy-meghatározási problémákról. Ugyanis nem kevés olyan tárgy, lelet bukkan fel, amelyeknek nem tudjuk eredeti rendeltetését. Az ásatásokon is előkerülhetnek vasipari tevékenységhez csak kérdésesen köthető objektumok. A megoldást elősegítheti a különböző szakterületekről érkező kutatók, illetve a meghívott gyakorló kovácmesterek közös gondolkodása. Annak érdekében, hogy ez minél eredményesebb legyen, az e blokkba szánt előadások anyagát elektronikus formában már három héttel a konferencia előtt, legkésőbb 2007. május 22-ig kérjük megküldeni a szervezőknek, hogy azt a résztvevők a tanácskozás előtt megismerhessék.

A tanácskozáson számítunk anyagismereti, készítés-technikai, illetve a vasanyagok konzerválásával, megőrzésével kapcsolatos előadásokra is.

Az előadás javaslatokat 2007. március 15-ig kérjük a szervezők számára eljuttatni. Az előadások időkereteit a jelentkezések ismeretében tudjuk megadni.

Aktív közreműködésére számítva, kollegiális üdvözlettel a szervezők nevében:

Gömöri János
(gomori@ggki.hu)
Scarbantia Régészeti Park,
Fórum Múzeum
9400 Sopron, Új u. 1.

Szulovszky János
(szulovszky@tti.hu)
MTA Történettudományi
Intézete
1014 Budapest, Úri u. 53.

Viga Gyula
(vigagyula@hermuz.hu)
Herman Ottó Múzeum
3529 Miskolc,
Görgey Artúr u. 28

Miskolc, 2007. június 12-13.

Észak-magyarországi kulturális és műemléki hírlevél

2007. április

A Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Tára konferenciát szervez

A MAGYAR HONFOGLALÁS ÉS ÁLLAMALAPÍTÁS KORA RÉGÉSZETI KUTATÁSÁNAK ÚJABB EREDMÉNYEI témakörben

A konferencia időpontja: 2007. május 29-31.

A konferencia helyszíne: Magyar Nemzeti Múzeum Díszterme (Budapest, Múzeum krt. 14-16.)

HARANGTÖRTÉNETI ANKÉT – MEGHÍVÓ

Az OMM Öntödei Múzeuma és a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal 2007. június 7-9. között közösen rendezi meg a soron következő, **6. harangtörténeti ankétot**, melyre ezúton tisztelettel meghívjuk.

Az ankét célja, hogy a hazai és külföldi harangtörténettel foglalkozó kutatók a harangöntödékek története, mesterek munkássága, a harangok felmérése, védettsége, díszítésének elemzése, valamint a harangtoronyok felújítása, a régi harangszékek megőrzésének területén elért eredményeikről beszámolhassanak.

A részletes program letölthető a KÖH honlapjáról

(<http://www.koh.hu/index.php? mp=hirek& amp=6anket& url=hirek.php>)

3 0 É V A T E R M É S Z E T É R T

„Suba-lyuk – Neandervölgyi ősember a Bükkben”

című tudományos emlékülés és terepbejárás

a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság és Cserépfalu Község Önkormányzata közös szervezésében

**a Bükk Nemzeti Park alapításának 30 éves évfordulója alkalmából
megrendezésre kerülő rendezvénysorozat részeként**

2007. május 11-12. Felsőtárkány – Cserépfalu

A Bükkben rendkívül nagy számban találunk leletanyagban gazdag őskőkori lelőhelyeket – köszönhetően a hegység karsztos karakterének, sok-sok már a jégkorban meglévő, megtelepedésre alkalmas barlangjának. Bár a bükki barlangokból az alsó-paleolitikumi emlékek hiányoznak, a középső- és felső-paleolitikumi leletanyag azonban nagy változatosságban van jelen. Illetve volt – hiszen az elmúlt évszázad során ezeket az ősrégészeti szempontból fontos barlangokat mind feltárták.

A bükki ősemberkutatás éppen százegy éve kezdődött meg: 1906 novemberében kezdte meg Kadić Ottokár a Szeleta-barlang feltárását, s az első kőeszközt 1907. május 15-én találta. Az előzményekről röviden: 1891-ben

Észak-magyarországi kulturális és műemléki hírlevél

2007. április

Bársony János miskolci ügyvéd házának építésekor, alapítás közben három nagyméretű, szépen megmunkált kovakőeszközre bukkantak, melyek a következő év karácsonyán kerültek Herman Ottóhoz, aki azonnal felismerte, hogy a magyarországi ősember létezésének fontos bizonyítékát tartja a kezében. Negyed évszázad múltán pedig egy másik bükki barlangból az ősember csontmaradványai is előkerültek. **75 évvel ezelőtt, az 1932-ben zajló ásatás révén váltak ismertté a bükki Hór-völgy elején lévő Suba-lyukból a moustérien kultúra kőeszközei, április 27-én – a 71-61 ezer évvel ezelőtt lerakódott rétegből – pedig a híres neandervölgyi ősemberleletek.** Dancza János – az Egri Törvényhatóság pénzügyi támogatásával, azaz ínségmunka keretében – a Magyar Barlangkutató Társulat megbízásából és Kadić Ottokár közvetett irányítása, szakmai felügyelete és felelősségvállalása mellett kezdte meg a barlang feltárását, amelyet a szenzációs leletek előkerülését követően, Eger város további pénzügyi támogatásával – mint „az Egri Múzeum számára eszközölt ásatás” – május végéig folytattak. A Magyar Állami Földtani Intézet 1932. május 27-én vette át hivatalosan a kutatás irányítását, finanszírozását, amelyet szeptember 30-ára fejeztek be.

A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság – a cserépfalui önkormányzattal – ez év tavaszán, május 11-12-én, tudományos emlékülés keretében kíván emlékezni a 75 évvel ezelőtti eseményre. A tanácskozást május 11-én, pénteken a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság felsőtárkányi Nyugati Kapu Oktató- és Látogatóközpontjában tartjuk. Május 12-én szakvezetőkkel, terepbejárás keretében tekintjük meg a barlangot, majd a cserépfalui Suba-lyuk Múzeumot. Az előadások ismertetik a Magyarország területén mai napig páratlan ősemberi csontmaradvány-együttes megtalálásának körülményeit, az ásatás társadalmi hátterét, a leletek régészeti és antropológiai értékelését, a Bükk hegység kőkorkutatásának tudománytörténetét, legújabb eredményeit, az ősrégészeti szempontból fontos barlangok geológiai és geomorfológiai vonatkozásait egyaránt.

A május 11-ei emlékülés programja:

- Megnyitó: **Duska József** (igazgató, Bükki Nemzeti Park Igazgatóság), **Kósik István** (polgármester, Cserépfalu), **Ringer Árpád** (Miskolci Egyetem)
- A Suba-lyuk vadászai: két kultúra, két világ – **Mester Zsolt** (Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Ős- és Ókortörténeti Tanszék)
- A suba-lyuki ősember és a mamutsztyepp – **Kordos László** (Magyar Állami Földtani Intézet)
- A Hór-völgy alsó szakaszának földtana – **Pelikán Pál** (Magyar Állami Földtani Intézet)
- Rokon vonások a Hór- és a Forrás-völgy alsó szakaszának, illetve a Suba-lyuk és a Büdös-pest üregének jellegében és kialakulásukban – **Hevesi Attila** (Miskolci Egyetem, Műszaki Földtudományi Kar, Természetföldrajz–Környezettan Tanszék)
- A Hór-völgy titka – **Kamrás Lajos** – **Ács József Róbert** filmje
- Barlangász és muzeológus. Dancza János pályafutása – **Csiffáry Gergely** (Heves Megyei Levéltár)
- Ismeretlen dokumentumok a bükki ősemberkutatás történetéhez – **Székely Kinga** (Természetvédelmi Hivatal Barlangtani Osztályának nyugalmazott vezetője)
- A Bükk hegység szerepe a régibb kőkori őstörténetkutatásban – **Ringer Árpád** (Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Ős- és Ókortörténeti Tanszék)
- Homo neanderthalensis vagy Homo sapiens neanderthalensis? Ikertestvér vagy unokatestvér? – **Gyenis Gyula** (Eötvös Loránd Tudományegyetem, Természetudományi Kar, Embertani Tanszék)
- Neandervölgyi temetkezés a Suba-lyukban – **Mester Zsolt** (Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Ős- és Ókortörténeti Tanszék)

Gömör-Tornai Fesztivál - határon innen és túl

Idén immár hetedik alkalommal kerülmegrendezésre az egyre nagyobb ismertségnek örvendő Gömör-Tornai Fesztivál - e régió lakosainak teljesen természetes módon: országhatáron innen és túl. A rendezvény "hagyományos" központjai, Aggtelek és Jósvalfő, vagyis e települések falunapjai mellett egy-egy napra Gömörszőlős, Hidvégardó, Perkupa, Tornakápolna és Trizs települések rendezvényein, terméknapjain, valamint a határon túl, többek között az ugyanekkor zajló VI. Andrassy Napok Betléren, Gömörhorkán, Krasznahorkaváralján, Rozsnyón és Várhosszúréten tervezett programjain vehet részt az érdeklődő. A 11 napos rendezvény során 12 településen több mint 100 kulturális, hagyományörző, sport és turisztikai programból válogathatnak az érdeklődők. A részletes programról a világhálón www.gomortornafesztival.hu tájékozódhatunk. A rendezvény főkoordinátora az Aggteleki Nemzeti Park (www.anp.hu) és a Gömöri Ifjúsági Társulás (SK). Az Andrassy Napok társszervezője a Pozsonyi Magyar Kulturális Intézet.

KÖNYVAJÁNLÓ

A bibliás Rákócziak

Tisztelt olvasó!

A Műemléki beszélgetések januári előadásában Dr. Dienes Dénestől, a Sárospataki Kollégium Könyvtárának igazgatójától a sárospataki könyvek történetének bemutatását hallhatták az érdeklődők. Folytatásaként februári könyvajánlónk után ismét a Sárospataki Református Kollégium Könyvtárának könyveiről készült kiadványt szeretnénk a figyelmükbe ajánlani: a II. világháború során „fogságba esett”, majd több mint fél évszázaddal később ismét hazakerült könyvekről.

A Kossuth Kiadó 2006-ban gazdagon illusztrált kötetet jelentetett meg „A bibliás Rákócziak” címmel, amelyben a Rákóczi család bibliái kerülnek bemutatásra. Az elegáns kötésű, a család tagjait ábrázoló, valamint az egyes kötetekről közölt képekkel ellátott könyv esztétikus és különösen érdekes olvasnivalót nyújt az érdeklődők számára.

A szerzők, Monok István és Hapák József azon bibliakiadások és –kommentárok ismertetésére, rekonstruálására tettek kísérletet, amelyeket a Rákóczi család, Zsigmond és a következő két generáció tagjai ismerhettek. Mindezt azon Bibliák alapján, amelyek megőrizték kezük nyomait. Ugyanakkor ahogy írják, nehéz valójában pontos képet alkotni arról, pontosan mennyi és milyen könyvekkel rendelkezett a család, hiszen azokról nem készült teljes katalógus, csak közvetett források és a fennmaradt kötetek alapján lehet rekonstruálni. A könyvek nagy száma ugyanakkor utal annak a család életében betöltött fontos szerepére is. Ahogy Dienes Dénes a könyv utószavában megfogalmazza: „A társadalmi életnek azon a szintjén, amelyen a fejedelmi házaspár [ti. I. Rákóczi György és Lórántffy Zsuzsanna (a szerző)] élt, a Biblia elsőrendű és meghatározó szerepet játszott a műveltség alakításában és a személyiség formálásában.” (98. p.)

A Sárospataki könyvtár és a Rákóczi család történetén keresztül ismertetik a család teológiai könyvit. Érdekessége a könyvnek, hogy rövid áttekintését adják a szerzők a könyvtár történetének, amelyre eddig önálló munkában még nem került sor, lévén nem teljesen lezárt és befejezett folyamatot kell bemutatni.

Szintén fontos ismereteket nyújt a Rákóczi család történetének áttekintése során a család tagjainak a könyvekkel és nyomtatással való szoros kapcsolata is, annak mecénásként folyamatos támogatása, segítése és legfőképp kitartó gyűjtése. Ezen utóbbi tevékenységben főként Rákóczi György járt elől, aki szenvedélyes gyűjtő volt, akárcsak Rákóczi Zsigmond.

Érdekessége a könyvnek, hogy a család történetének bemutatása során kerül nemcsak felsorolásra, hanem időközönként rövid kommentátorokkal is ellátva azon bibliák és bibliakommentátorok felsorolása, amelyek a Rákóczi család tulajdonába kerültek, különböző vásárlások során. Különösen figyelemre méltó, hogy a könyvekbe, a család tagjai – főleg I. Rákóczi György – által beleírt megjegyzések is olvashatók a Monok-Hapák könyvben, melyek teljes részletességgel kerülnek felsorolásra, mintegy lehetőséget biztosítva későbbi kutatásokhoz is. Azáltal, hogy lehetőség nyílik a könyveket forgató családtagok hétköznapijaiba bepillantani, egy sokkal személyesebb, közvetlenebb és ezáltal emberibb kép alkotható róluk, közel kerülnek a ma emberéhez.

Mindazoknak, akik a 17. század gondolkodásmódját kutatják, vagy csak érdeklő az, a könyvekbe írt bejegyzések és maguk a könyvek tartalmukkal főforrásként szolgálnak, amelyet még inkább segít, hogy a könyv utolsó fejezetében a könyvben szereplő fontosabb személyek Bakó Dorottya által írt rövid életrajzával is kiegészül.

(Hajdú Ildikó)

Észak-magyarországi kulturális és műemléki hírlevél

2007. április

AKTUÁLIS PÁLYÁZATOK

Pályázati Felhívás az Irodalmi Rádió 2007. évi hangzó és nyomtatott kiadványsorozataiban, rádióműsoraiban, felolvasóestjein, netköteteiben való megjelenésre

A pályázatok címe, témája, beérkezési határideje:

Cím	Téma	Forma	Beérkezési határidő
<i>Kortárs Verstár</i>	bármilyen vers tematikus megkötés nélkül	vers	folyamatos, minden hónap utolsó napja
<i>A Hét Prózája</i>	bármilyen próza tematikus megkötés nélkül	próza	folyamatos, minden hónap utolsó napja
<i>Állatok</i>	versek állatokról, az állat-ember kapcsolatról	vers	2007. május 30.
<i>Példaképek</i>	versek példaképekről, rajongásról, követendő emberi példákról, magatartásról, cselekedetéről	vers	2007. június 30.
<i>Testi-lelki egészségünk</i>	versek az egészségről, betegségről, sportról, fizikai munkáról, örömről, bánatról, a lelki békéről és ennek megeremtéséről	vers	2007. július 30.
<i>Az élet iskolája</i>	versek tanulságos történetekről, melyekből tanultunk életünk során, versek az iskoláról, tanulásról, életpaszttalatról	vers	2007. augusztus 30.
<i>Ősz</i>	az ősszel, őszi természettel, valamint az ősz során előforduló ünnepekkel (okt. 23., mindenszentek) kapcsolatos versek	vers	2007. szept. 30.
<i>Gazdagság és szegénység</i>	versek a gazdagságról, jólétről, szegénységről, hajléktalanságról, szociológiai és társadalmi problémákról	vers	2007. október 30.
<i>Év végi vidámságok</i>	humoros versek, történetek, hangjátékok, rádiójátékok bármiről	vers és próza	2007. november 30.
<i>Álom és valóság</i>	az álomról, álmodásról, éjszakáról, ébredésről, vágyakról és valóságról szóló versek	vers	2007. december 30.

A pályázatok célja: Kortárs amatőr és hivatásos költők részére publikálási, bemutatkozási lehetőség, műveik hangzó anyaggá való feldolgozása, audio CD és nyomtatott formátumú kiadása, a hazai irodalom színesítése, gazdagítása, az irodalmi élet megmozgatása.

A pályázat teljes anyaga megtalálható, valamint információ kérhető:

20/544-0372

irodalmiradio@caracom.hu

www.irodalmiradio.hu

Észak-magyarországi kulturális és műemléki hírlevél

2007. április

IMPRESSZUM

Észak-magyarországi kulturális és műemléki hírlevél. A Herman Ottó Tudományos Egyesület és a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal Miskolci Irodájának értesítője. Megjelenik havonta, csak digitális formában. Szerkesztők: Hajdú Ildikó (hil.di@freemail.hu) és Paszternák István (istvan.paszternak@koh.hu) Postacímünk 3530 Miskolc, Rákóczi utca 11. Tel./fax: +36 46 508-927 (KÖH). A szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet a Hírlevélben megjelenített valamennyi véleménnyel, nézettel. A Hírlevél változatlan formában szabadon sokszorosítható, továbbküldhető. Képeink, szövegeink felhasználása a forrás megjelölésével lehetséges. (Forrás nélkül megjelent képeink az Internetről származnak.) Hírlevelünk korábbi számai letölthetőek a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal honlapjáról a http://www.koh.hu/index.php?_mp=nyitolarp&_amp=MSKHIRL címen. A Hírlevél ingyenes, megrendelni, vagy a megrendelést lemondani egy, a szerkesztőknek küldött e-maillal lehet. A megrendelők e-mail címeit a Szerkesztőség semmilyen formában nem használja fel és nem adja tovább. Híreink részben a Kultur Pont aktuális hírleveléből származnak. Látogassa meg partnerünk honlapját a www.kulturpont.hu címen!